

4. UŽITÍ DERIVACÍ

4. 1. Monotonnost funkce. Lokální extrémý

Věta. Necht' funkce $y = f(x)$ je spojitá na uzavřeném intervalu $\langle a, b \rangle$ a má v každém jeho vnitřním bodě derivaci, pak platí:

1. Funkce $y = f(x)$ je konstantní na $\langle a, b \rangle$, právě když
 $f'(x) = 0$ pro každé $x \in (a, b)$.
2. Funkce $y = f(x)$ je rostoucí na $\langle a, b \rangle$, právě když
 $f'(x) > 0$ pro každé $x \in (a, b)$.
3. Funkce $y = f(x)$ je klesající na $\langle a, b \rangle$, právě když
 $f'(x) < 0$ pro každé $x \in (a, b)$.

Říkáme, že funkce $y = f(x)$ má v bodě x_0 (v němž je definována):

lokální maximum, jestliže pro každé x z ryzího okolí bodu x_0 platí $f(x) < f(x_0)$,

lokální minimum, jestliže pro každé x z ryzího okolí bodu x_0 platí $f(x) > f(x_0)$.

Lokální maximum }
Lokální minimum } $\Leftrightarrow$ **Lokální extrémý**

Je-li $f'(x_0) \neq 0 \Rightarrow f'(x_0) > 0 \Rightarrow f(x)$ je v bodě x_0 rostoucí
 NEBO $\Rightarrow$
 $f'(x_0) < 0 \Rightarrow f(x)$ je v bodě x_0 klesající

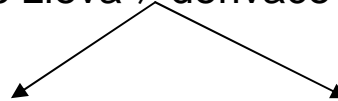
$\Rightarrow f(x)$ nemá v bodě x_0 lokální extrém.

Funkce $y = f(x)$ může mít tedy lokální extrém v takovém bodě

x_0 , kde $f'(x_0) = 0$ ..... **stacionární body**

$f'(x_0)$ neexistuje $\Leftrightarrow f'_-(x_0) \neq f'_+(x_0)$

derivace zleva $\neq$ derivace zprava

vlastní derivace
úhlové body

nevlastní derivace
body vratu

Kriterium 1. Necht' $f(x)$ je v bodě x_0 spojitá a necht' $f'(x_0) = 0$ nebo $f'(x_0)$ **neexistuje**. Existuje-li pravé ryzí okolí bodu x_0 tak, že funkce $f'(x)$ v něm má jiné znaménko než v levém ryzím okolí bodu x_0 , má funkce $f(x)$ v bodě x_0 **lokální extrém**.

Funkce spojitá na uzavřeném intervalu $\langle a, b \rangle$ nabývá v něm své největší a nejmenší hodnoty .... tzv. **absolutní extrémy**.

Absolutní extrém tedy nastane buď v bodě lokálního extrému nebo v krajním bodě intervalu.

4.2 Konvexnost, konkávnost. Inflexní body

Nechť funkce $y = f(x)$ je spojitá na uzavřeném intervalu $\langle a, b \rangle$ a má v každém jeho vnitřním bodě derivaci, pak:

1. Funkce $y = f(x)$ je **konvexní** neboli nad tečnou v (a, b) , právě když $f''(x) > 0$ pro každé $x \in (a, b)$.
2. Funkce $y = f(x)$ je **konkávní** neboli pod tečnou v (a, b) , právě když $f''(x) < 0$ pro každé $x \in (a, b)$.

Bod, ve kterém existuje ke grafu funkce právě jedna tečna a v němž přechází graf funkce z konvexity do konkávnosti, tj. z jedné strany tečny na druhou se nazývá **inflexní bod**.

Je-li $f''(x_0) \neq 0 \Rightarrow f''(x_0) > 0 \Rightarrow f(x)$ je v bodě x_0 konvexní
NEBO $\Rightarrow$
 $f''(x_0) < 0 \Rightarrow f(x)$ je v bodě x_0 konkávní

$\Rightarrow f(x)$ nemá v bodě x_0 inflexní bod.

Funkce $y = f(x)$ může mít tedy **inflexní bod** v takovém bodě x_0 , kde $f''(x_0) = 0$ nebo kde $f''(x_0)$ neexistuje.

Kriterium 2. Nechť funkce $f(x)$ má v bodě x_0 spojitou první derivaci a nechť $f''(x_0) = 0$ nebo $f''(x_0)$ neexistuje. Existuje-li pravé ryzí okolí bodu x_0 tak, že funkce $f''(x)$ v něm má jiné znaménko než v levém ryzím okolí bodu x_0 , má funkce $f(x)$ v bodě x_0 inflexní bod.

Kriterium 3. Necht'

$$f'(x_0) = f''(x_0) = f'''(x_0) = \dots = f^{(n-1)}(x_0) = 0$$
$$f^{(n)}(x_0) \neq 0$$

Je-li $n \geq 1$ sudé a $f^{(n)}(x_0) > 0$, má $f(x)$ v bodě x_0 **lokální min.**

$f^{(n)}(x_0) < 0$, má $f(x)$ v bodě x_0 **lokální max.**

Je-li $n \geq 2$ liché, má $f(x)$ v bodě x_0 inflexní bod.